

12.02.2016

Kultuur 2020 – Üheksa ettepanekut paremaks ruumipoliitikaks

KADRI KOPPEL

Ruumi planeerimine tähendab ühiskonna planeerimist. Vastuvõetud ruumipoliitilised otsused kujundavad käegakatsutavat elukeskkonda ja ühiskonda ehk teisisõnu Eestit. Elukeskkonna ja ruumipoliitika tähtsustamisega tuleb tegeleda kohe ja järjepidevalt. Ruum on ühiskonna liim.

1. Vaja on poliitilist kokkulepet.

Selleks et elukeskkond Eestis paraneks, on tarvis nüüdisajastatud ruumipoliitikat. See tähendab julgust jätta seljataha arusaam planeerimisest kui juriidilis-bürokraatlikust protsessist. Praegu puudub meil igasugunegi arhitektuuri- ja ruumivaldkonda puudutav kokkulepe. Kehtiva arhitektuuripoliitika dokumendi kiitis valitsus heaks 14 aastat tagasi ja on selge, et nende aastatega on nii mõndagi muutunud ning dokument vajab ülevaatamist. Arhitektuurivaldkonna tegevuskava kiideti heaks 2004. aastal ja see seadis eesmärgid aastani 2008. Uue arengukava, aastani 2015, koostamist küll alustati, kuid valmis see ei saanudki. Juba tükk aega pole meil nüüdisaegset ja kehtivat arhitektuuripoliitikat, ruumipoliitikast rääkimata.

2. Sidus avalik ruum on solidaarse ja avatud Eesti tööriist.

Avalik ruum on tähtis ka solidaarse, tolerantse ja sõbraliku ühiskonna tekkimiseks. Avalik ruum peab soodustama võõraste kohtumisi. Võõrad võivad ju olla lihtsalt sõbrad, keda me veel ei tunne. Just ühine tegevus avalikus ruumis – jalgpalliplatsil, linnarannas, väljakutrepil või raamatukogus – loob sidusust ja võimendab oskust teisi märgata, erinevusi austada ning ligimesega arvestada.

Näiteks on „Eesti Vabariik 100“ programmi raames toimuvad avaliku ruumi arhitektuurivõistlused tubli samm avaliku ruumi väärtustamise poole. Kuid olulisem linnaväljaku uuendamise projektile joonistatud pilkupüüdvatest disainielementidest (nt suure vihmavarjuga kohvikulauad) on küsimus, mida avalikus ruumis saab teha ning kuidas meelitada sinna eri vanuses, erineva sotsiaal-majandusliku ja etnilise taustaga ühiskonnaliikmeid. Ka iga uue hoone puhul tuleb mõelda hoone mõjule, sellele, mida see ühiskonnale annab või ära võtab, mida nii majas kui ka maja ümber teha saab.

3. Iga tänavaremont mõjutab ruumikultuuri.

Kuigi maailm võrgustub tehnoloogiate toel ennenägematus ulatuses, näitavad uuringud, et sellest hoolimata üksindus ja sotsiaalne isolatsioon süvenevad. Poliitikud nii riigikogus kui ka omavalitsustes peaksid läbi lugema mõne raamatu ruumi ja elukeskkonna mõjust inimese ja ühiskonna käekäigule. Kui lähtume eeldusest, et iga väiksempi tänavaremont mõjutab meie heaolu, siis

mõelgem vaid, kui palju head on võimalik teha maksuraha targa, läbimõeldud, ruumikultuuri edendava kasutamisega.

4. Kodaniku, s.t ruumipoliitika tellija teadlikkuse suurendamine peaks olema haridussüsteemi osa.

Kuigi inimesed on asumiseltside kaudu ja aktiivsete kodanike eestvedamisel hakanud ise oma elukeskkonna parema kvaliteedi eest seisma, ehitatakse endiselt katkendlikke ja kõnniteedeta tänavaid, haljastuseta uusasumeid, inimese ruumitaju eksitavaid liiklussõlmi. Kodaniku, s.t tellija teadmatust on teenuse pakkujal mugav ära kasutada.

Eestis on paljud seotud 30aastase kodulaenuga kinnisvarale, mille väärtus ei kasva ja ülalpidamine käib omanikule üle jõu. Kodu ostmine* on kahtlemata üks elu tähtsamaid otsuseid. Teadmised sellest, kuidas kõrvaltäna kontorihoonete planeerimises kaasa rääkida, kuidas elukohavalik mõjutab argipäeva, kuidas igapäevane autoga töökäimine mõjub vaimsele tervisele ja pereelule, kuidas esialgu kallimana tunduva energiaefektiivse ning parema sisekliimaga korteri ülalpidamine on soodsam nii üksikisikule kui ka ühiskonnale, peaks olema osa haridussüsteemist.

5. Parema elukeskkonna loomiseks on vaja sisukat visiooni ja katsetamisjulgust.

Sisukas visioon võib väga hästi eesmärgiks seada ka õnneliku inimese ja ühiskonna. Turvalisus, riigikaitse ja majanduslik stabiilsus on olulised, kuid siiski vaid osa loova inimese õnnelikust elust.

Arengukavade abstraktsete ja tihti kopeeri-kleebi-meetodil kokku pandud dokumentide asemel tuleks tegevuskava koostada koostöös kohaliku kogukonnaga. Ent rakendada saab seda muidugi ainult siis, kui strateegia teostamiseks on ka eelarve.

Eriti suure sammu parema elukeskkonna poole astuksime siis, kui ka avalik sektor julgeks katsetada. Ajutiste katsetuste peale ei kulu nii palju aega ja raha kui tähtajatu projekti väljatöötamise ja -ehitamise. Katse läbikukkumine on väärtuslik õppetund, kordaminek aga pikaajalise ja püsiva lahenduse algus. Mõnikord kujundab ajutine linna hoopiski ümber (meenutan kurbusega hinges Kultuurikilomeetrit ja hoian pöialt Kalarannale).

6. Paremat linnaruumi ja Eestit aitab luua ressursisäästlik mõtlemine.

Järvevana ja Filtri tee ebaloogilist ja betoonkõledat maha- ja pealesõitu vaadates ei saa märkamata jätta, et rajatis on üledimensioneeritud. Kui väärtustame rohkem oma ressursse – maad, materjali, inimeste aega ja tervist –, oskame ka paremaid ruumipoliitilisi otsuseid teha.

Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsil (RKAS) on umbes 100 000 ruutmeetri tühjalt seisvat pinda, mis nõuab järjepidevat hooldamist ja ülalpidamist. Nii mõnigi küla on eurotoetustega ehitanud endale seltsimaja, mida kasutatakse mõni tund nädalas. Ühiskondliku tähtsusega, kuid alarahastatud mittetulundusorganisatsioonid töötavad kallitel rendipindadel. Kus on kommunikatsioonivead? Mida teha tühjade majadega? Kuidas ressursse efektiivsemalt kasutada?

RKASi tühjalt seisvad majad pakuvad suurepärasest võimalusest paindlikeks ja ajutisteks ruumikatsetusteks. Ruumi elustamine suurendaks nii hoone kui ka piirkonna turvalisust, atraktiivsust ja väärtust.

Omavalitsused peaksid otsustama, kui palju ajutiselt tühjadest, ehitust ootavatest kruntidest tohib parklaks muuta. Alternatiivina võiks omavalitsus krundid hoopis ise rendile võtta ja anda elanikele kas linna kõõgiljajaks, kokkusaamisplatsiks või mitmekesiseks linnapargiks, et panustada elanike tervisesse, avaliku ruumi kvaliteedi parandamisse ja linna bioloogilisse mitmekesisusse.

7. Paremat elukeskkonda luuakse ruumi demokraatliku jagamisega.

Autokeskse linnaplaneerimisega on tänavad muudetud läbisõidukoridorideks ja kaubandus suunatud ostukeskustesse.

Tänavad on samuti avalik ruum ning ruumi võrdsem jaotamine jalakäija, jalgratturi, ühissõiduki ja auto vahel on demokraatlik. Kui ratastooliga liikuja ei saa iseseisvalt kodunt tööle, poodi või sõbrale külla, siis on ta ühiskonnast ära lõigatud. Avaliku ruumi demokraatia žest on ka see, kui omavalitsusele kuuluvad kesklinnaruumid tasuta või sümboolse üüriraha eest mõnele vabaühendusele või sotsiaalsele ettevõttele kasutada antakse. Näiteks ühistupõhisele (toidu)poele, mis aitaks ühiskonda taas põimida neid, kes on tervenemas mõnest sõltuvusest või kriisist. Nii aitab ruumipoliitika arendada ka väärtuspõhist ettevõtlust. Mitmekesine tänavaruum on energiasäästlikum: kergliiklus ja ühistransport vajavad vähem ruumi ning linnatänavate elustamine väikeäridega vähendab vajadust sõita äärelinna kaubanduskeskustesse.

8. Riigi Kinnisvara Aktsiaselts peab olema eeskujulike, inspireerivate projektide tellija.

Iga RKASi projekt peaks otsima uute väärtuste loomise võimalusi ning näitlikustama kvaliteetset, ressursisäästlikku ehitamist ja ruumiplaneerimist. Suuremahulised investeeringud ehitussektoris peavad panustama ka ühiskonna sotsiaalsesse sidususse, näiteks pakkuma lahendust noorte töötuse probleemile.

9. Eraomandi ja avaliku huvi selge piiritlemine kinnisvaraplaneerimises (*strategic lawsuits against public participation*, SLAPP, ee LÄTAK – legalne ähvardamine takistamiseks avalikkuse kaasamist).

Eestlase eraomandi pühadus on ajaloolisest perspektiivist vaadatuna mõistetav. Niisamuti on mõistetav ka kohati metsikut läänt meenutav kapitalism, kus määravad on ärihuvi ja kasumi teenimine. Mõistetav küll, kuid kas ka mõistlik? Ehk on eraomandi avalikust huvist kõrgemale tõstmine ebaküpse ühiskonna tunnus? Kiire kasumi teenimisele ülesehitatud äriplaanid ei ole jätkusuutlikud, ei loo pikaajalist väärtust ega kasvata stabiilset sissetulekut.

Kalaranna säilimise ümber kestvad vaidlused on hea näide arengukonfliktist, kus üks konfliktis osaleja on eraomanik ja tema õigus ehitada, teine ühiskondlik huvi ning avalikkusele väärtuslik maatükk. Ehk peaks riigil või omavalitsusel olema fond, mille abil saaks tagasi osta läbimõtlema tult mahamüüdud maatükid? Või vastutab siiski omavalitsus ja loeb tema kindlameelsus mängureeglite

kehtestamises?

* Täiesti eraldi tähelepanu väärib võimalus arendada Eestis Kesk- ja Põhja-Euroopa eeskujul pikaajaliselt rendile antavaid üüri-korterimaju. Üürikorteritega seotud majandustegevus muudab samuti ruumiplaneerimist jätkusuutlikumaks ja kvaliteetsemaks, kuivõrd rentimisele ülesehitatud ärimudel ei aja taga kiiret müüki, kus raha teenivad laenu andvad pangad. Korterite pikaajalisel rentimisel on raha pidevalt ringluses ning pakub tööd kinnisvara korrashoiuga seotud ettevõtetele.

👁 Post Views: 231

0 Comments **Sirp**

1 Login ▾

♥ Recommend 3 Share

Sort by Best ▾

Start the discussion...

Be the first to comment.

ALSO ON SIRP

WHAT'S THIS?

Vaenukõne eesti muusikutele

1 comment • 7 days ago

Allar Õunapuu — selle jutu peale tuleb meelde anekdoot Jeesusest, kes kaitseb ühte õnnetut lausega: ...

Elegantne luulemikroskoop

1 comment • 3 months ago

Marcelo Gatica Bravo — Lugupeetud Kaisa! Tänan elegantse arvustuse eest, mis aitab eesti lugejal ...

Vabadus ja vastutus

1 comment • 14 days ago

Allar Õunapuu — Selle asja peaks kuidagi juriidiliselt vormistama, et kas riiklikul palgasaajal on kohustus: a) ...

Ülikoole koloniseerib manager'ide kultuur

1 comment • 3 months ago

Marek Mägi — autoritaarne liberalism?, mis see on, kas mingi must valgus? Olles küll nõus ...

 Subscribe

 Add Disqus to your site [Add Disqus](#) [Add](#)

 Privacy